

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.

KSLA:s portalparagraf

MÅNADENS KARTA 34

Trädgårdsodling

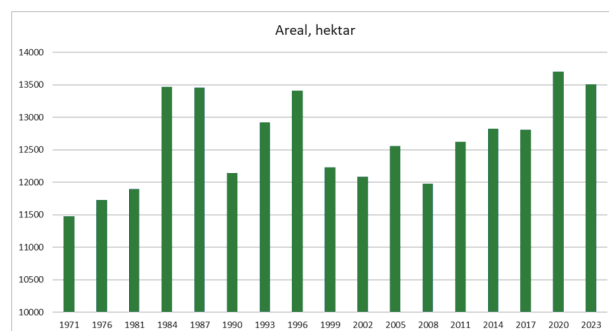
Trädgårdsodlingen i Sverige var i början av 1900-talet koncentrerad till de större slättbygderna och närheten till större städer. I äldre tid var transporter ett hinder då färsk frukt och grönsaker liksom blommor inte var möjliga att transportera längre sträckor utan att förstöras.

Alla städer och större orter hade därför vanligen trädgårdsodlingar och växthus nära intill sig. Arealmässigt var dessa dock aldrig omfattande sett till den totala arealen mark eller andelen åkermark. Det har historiskt handlat om 1–2 procent av jordbruksarealen även om det funnits stora lokala variationer. Det ekonomiska värdet från trädgårdsodlingen har dock varit betydande.

Hortokulturhistoriker Inger Olausson skriver att odlingen expanderade fram till mitten av 1900-talet då långväga transporter och djupfrysning kom att påverka trädgårdsodlingens geografi (se *Svensk trädgårdshistoria 1800- och 1900-tal*).

Förutom den kommersiella trädgårdsodlingen som visas här har det funnits odlingar i anslutning till bebyggelsen som i huvudsak gått till lokal konsumtion. Till denna grupp kan även koloniträdgårdarna som etablerades först i Skåne på 1800-talets slut räknas. Denna mer privata areal har varit mycket viktig för försörjningen historiskt även om fokus på nyttoväxterna minskade i villaträdgårdar under 1900-talets andra hälft (*Svensk trädgårdshistoria 1800- och 1900-tal*). Odling av grönsaker, kryddor med mera upplever något av en renässans idag i samband med nya diskussioner kring beredskap och kriser (se exempelvis Hasler 2024 och Hjærtfors 2026).

Den geografiska fördelningen av den kommersiella trädgårdsodlingen kan man se i kartsviten från 1987, 2005 och 2023. Koncentrationen till Sydsvetrike och särskilt Skåne kan man också se i de diagram som tagits fram av Jordbruksverket.

Diagrammet visar den totala arealen frilandsoodlingar i landet från 1971 till 2023. Den har hållit sig förhållandevis stabil med en viss ökning sett från 1970-talet, men även de senaste 20 åren. Det kan vara så att statistiken för några år är något missvisande exempelvis exkluderades små företag eller arealer vid några år. Källa: Jordbruksverkets Databas.

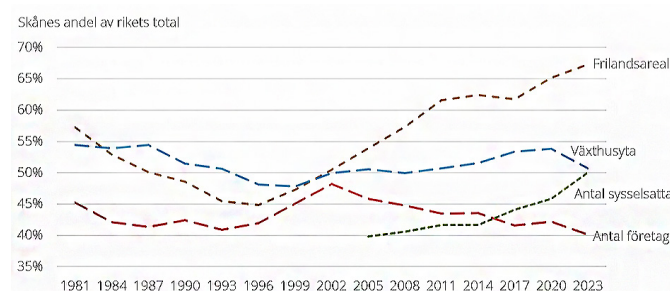

Diagram framtaget av Jordbruksverket som visar hur Skåne dominerar trädgårdsodlingen i landet och hur den de senaste 30 åren blivit mer accentuerad vad gäller frilandsoodling och antalet sysselsatta. Källa: Trädgårdsodlingens struktur 2023 – Jordbruksverket.se.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, KSLA

Drottninggatan 95 B
Box 6806

113 86 Stockholm
tel 08 5454 7700

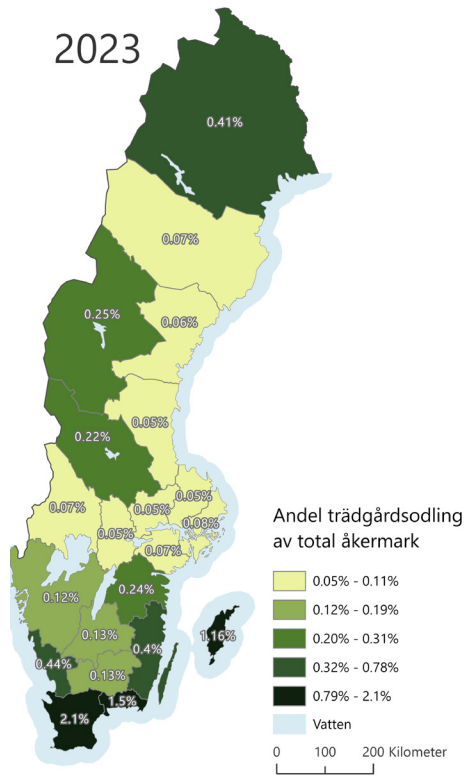
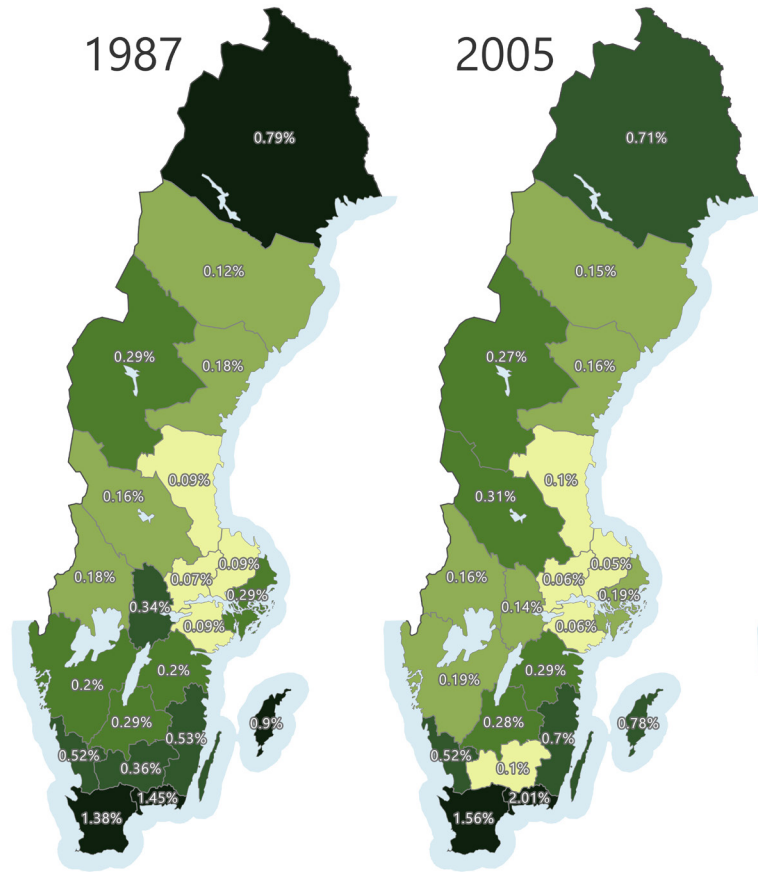
akademien@ksla.se
www.ksla.se

Facebook: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) @KSLAkademien
LinkedIn: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

X: KSLA @KSLA_Academy

Instagram: skogs_lantbruksakademien

I kartbilderna, som visar andelen av trädgårdsjord i förhållande till total åkermark för åren 1987, 2005 och 2023 kan man se att södra Sverige, Skåne och Blekinge intar en framträdande position procentuellt. Det är värt att uppmärksamma Norrbotten, har en förhållandevis stor andel trädgårdsodling, även om den procentuellt minskar över tid. Med undantag för Skåne har trädgårdsodlingen minskat över tid sett i förhållanden till den totala åkerarealen i hela landet. Ungefär två tredjedelar av den svenska frilandsarealen och hälften av växthusarealen kunde återfinnas i Skåne år 2023. Kartorna är framställda av Benjamin Ullman, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet.

Trädgårdsodlingen har fått en renässans tack vare beredskapstankarna. Foto: Marcus Winkler/Unsplash.

Källor och referenser:

- Hasler, Valérie (2024) Beredskapsodling : preppa med egenodlade grönsaker, Stockholm, Stockholm City Farming.
- Hjärtfors, Johanna (2026) Beredskapsodling : Fyll matförrådet för vardag och kris, Stockholm Bokförlaget Semic.
- Jordbruksverket (2024) Trädgårdsodlingens struktur 2023, *Trädgårdsodlingens struktur 2023 - Jordbruksverket.se*
- Svensk trädgårdshistoria 1800- och 1900-tal (2023) [med bidrag av] Allan Gunnarsson, Eva Gustavsson, Åsa Klintborg Ahlklo, Catharina Nolin, Inger Olausson, Matti Wiking Leino. Stockholm Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien, 463 sidor.